

gua, com en les altres romàniques, en totes manllevat de l'italià, on té arrelament no recent; i, almenys els derivats *rampicare* id., i *rampante*, s'hi troben des dels orígens literaris. Entre nosaltres també apareix especialitzat, des d'antic, en usos heràldics i semblants: «elles, axí com a *rrempants* e famejant lops ---», *Corbatxo* (BDLC XVII, 38).

Del verb deriva *Rampa* en sentit de 'pendent llis en declivi, sense graons', Lab. 1840. «Però sos fills li signan aquella muntanyola / ---; / y *rampa* amunt pujant-se'n, arramban fexucs còdols, / magalls y cunys per fendre la roca de soley / ---», *Atl* IV, 4a «La iglésia y manda de monjos de Sant Antoni Abat, al costat de la iglésia queda, mediant una *rampa* de pujada, a muralla de terra, a vora del Portal de St. Antoni», Maldà (*Exc*, 15 p. 20). Té algun considerable arrelament en les costes al S de Bna: *la rampa* de Sifrà, nom d'un escar o desembarcador a Orpesa. A la costa Nord de Mallorca he sentit el substantiu **rampà(r)* (mot que no sembla haver estat recollit per ningú) com a sinònim de 'llisar' o sigui, paratge de costa, de roques llises i força pendents: a la costa de Capdepera hi ha el *Llisar de Penya-roja*, i també hi ha (cap a Canyamel) un sementer o indret de costa anomenat en plural *el lizás*, que m'explicaren «és un *rampà*» (1964).

Rampagoll 'espècie de garfi o gros ganxo llancívol, usat sobretot per la gent de mar, per tirar escales de corda, frenells d'enfrenellar o d'abordatge etc.': «Axí tenc lo setge ben vuit meses --- e jo havia-li trameses deu escales de cordes ab *rampagolls*», Muntaner (ed Nicolau, *NCl* VII, 1077); un «ronpogol ab cadena» en un inv. mall. de 1352 (Rubió, *Diplom de l'Or Cat*, 268); «5 pavesios, unum *rampagoyll ferri magnum*» en un inv. del port de Cotlliure any 1385 (R. 409, *InuLC*, s. v.); «aferradors deven haver cinc besants, e tots los *rompogolls* que sien en cadena de l'altra nau», *Consolat CCCXIX* (amb variant *rumpagols* en un dels còdexs que usa l'ed. Moliné); «de la galea --- 2 escarçaveles, 2 *rompogols* ab cadena, 8 da<1>ls, 4 manayres, 4 caxes de viratons», doc. reial de 1398; i d'un de 1419 extracta Ant. Bofarull «vint *rampagolls* es compren per armar una galera» (*Ant Marina Cat*, pp. 97 i 100); «un ganxo *rompagoll*» mall. 1434 (*BSAL* IV, 10a); *rampagoll*, JnMartorell (§ 148); «pres un *rampagoll* de ferre, e lansa l sobre la popa», *Decam* v, § 1, 291.24 (trad. *rampicone*).

Modernament Moll, AORBB III, 52-53, fa incloure, en l'article RAMPA del REW (7032), amb el caràcter de paraula emprada en el «Continent», *rampugolls* 'espècie de cercapous que els mariners usen per a pescar ormeigs perduts en el fons de la mar', i *rampellagons* com a variant continental d'un mall. *rampins* 'cercapous'; ara bé, amb sentits ben semblants, Amades-Roig van recollir no sols *rampugoll* i verb *rampugollar* (BDC XIV, 57) sinó *rampugall*, de mariners (BDC XII, 108). Aquesta variant en *-all* no sembla mancar de fonament: car amb aqueixa terminació s'ha llegit el mot en un passatge d'Eiximenis: «que si en mar algun príncep ha stol de naus, que en temps de batalla ab *rampagalls* les ajust e les faça enfrenellar, e ls git ponts da-

munt», *Dotzèn*, cap. 268

De tota manera el mot no ha estat inconegut fora del català, però allà amb *ó*. En llengua d'oc és un hapax, «*rampogolb*: arpax, lupus, uncus» en el *Florentus*, vocab. oc-ll. que sembla haver estat escrit cap al Baix Roine, a primers del S. XIV (RLR xxxv, 80b, d'on el recull el PSW VII, 20b, sense altra notícia).

Hi ha sinònims de sentit i forma ben semblants, si bé diferint la terminació o almenys la consonant final. L'it. *rampicone* també és terme de mar: «ferro grosso uncinato: i *rampiconi dell' ancora*» En oc ant se sap un poc més de *rampogon*, *rampon*, i *rampin*, també sinònims (veg PSW, ib) Per explicar-me la terminació, com sigui que *rampicone* és fàcil, sense dificultat, m'inclino a creure que HRAMP-IC-ONES passà per dissimilació de nasals a *-oles*, i la *-lh* pogué ser deguda a influència d'un sinònim; potser simplement trivialitzada la terminació fent-ne *-alb* (noms de tants estris i instruments) hi hagué després un compromís, entre el *rampogall* d'Eiximenis i Amades, i la forma primera en *-ols*. Cf. *rampogó* Lluçanès (*AlcM*) *Rampet* val Supl. d'Escrig 1851 = murc. *rampete* (DCEC, s. v. *ramplón*).

Rampell [Belv.]: «arranque, vena, idea, *impetus*: agafar-li a algú el *rampell*» (també s'ha aplicat algun cop a un viu dolor local, *AlcM*). L'usa c. 1840 Abdou Tarrades en la seva comedieta paròdica. «*Se posa a tocar l'orgue l'italià, perquè veu venir la Justa* ANT: Ja torna ab la seva .. (a l'italià) I ara quin *rampell* et ve?» (*Rei Micomicó*, ed. Barcino, 164).

Mot vivíssim avui en cat. central. El sentit es presta absolutament a veure-hi un derivat de *rampa*, figuradament 'petit accés brusc que causa molèsties'. Certament hi ha homònims més o menys acostats que poden haver-hi contribuït, però no hi ha lligam forçós ni clar, i per tant seran factors més o menys secundaris. El que més hi pot haver contribuït és RAM (V. en aqueix article el paràgraf dedicat al típus *ram de follia* etc.). Sobre això, veg dades útils en Spitzer, *Misc Fabra*, 273-4, amb judici un poc discrepant.

Fr. dial. *rampeau* «rappel de mises pour sortir de l'indivision» (parlars del fr. central o NE, *rapeau* en el Poitou: veg. Horning, *ZRPh*. xxx, 455ss.; Littré; Lalanne), també cap a Lió, i veg. *Rom* xxxvi, 132; *Rom*. LIII, 335; prov. *faire rampèu a Dieu* (*Nerto*, pròl. v 88); «galant Vincèn lou *rampelin*», *Mireto* (III, 42.7); sard *repèllu* (MLWagner, *DEt Sdo*, s. v.).

A l'Alt Pallars coexisteixen *carrampell* 'penjoll de raïms' amb *rampell* 'carràs d'avellaner' (Estaon, BDC xxiii, 305) i *rampell* 'branqueta nova de cada any en el banyam d'un cervo' (Tauli 1953): em sembla que aquí hi ha un dimnuiu de *ram* de formació analògica (segons *ramell* i *kám/campell*), amb influència dels sinònims *carràs* i *raim*, potser també de *rampell* 'novetat que sorgeix'. L'*ALCat*, mapa 88, recull isoladament un *rampelà* 'amoixar el gat' a la Seu d'Urgell; també s'hi deu relacionar el *rampellada*, *-pill-*, que hem documentat a les tres illes. En fi *rampellament* en JRoig: «qui vol guardar / tal bestiar [les dones] / de no fer tales, / de ferer males, / *rampellament*, / crebantament, / e altres dans: / no hi basten cans, / mu-